

اسناد اشغال ایران

جلد سوم: فر مسیر تدارکات جنگ (۱۹۴۱-۱۹۴۲)

گردآوری و ترجمه: فریده سلیمانی

چاپ اول

۱۴۰۲

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران (پژوهشکده تاریخ معاصر)

- سرشناسه: سلیمانی، فریده، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور: اسناد اشغال ایران / گردآوری و ترجمه فریده سلیمانی؛ ناظر علمی: موسی فقیه حقانی؛ ویراستار: نعمت‌الله عاملی. مشخصات نشر: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۴۰۲. مشخصات ظاهری: هج: جدول.
- شسایک: ج ۱: ۱-۶۷-۸۷-۶۰-۹۷۸-۶۰-۲: ج ۲: ۸-۶۸-۸۷-۶۰-۹۷۸-۶۰-۳: ج ۳: ۵-۶۹-۸۷-۶۰-۹۷۸-۶۰-۴: ج ۴: ۱-۷۰-۸۷-۶۰-۹۷۸-۶۰-۵: ج ۵: ۸-۷۱-۸۷-۶۰-۹۷۸-۶۰-۶
- وضیعت فهرستنویسی: فیبا
یادداشت: گردآورنده و مترجم در جلد اول و دوم مهدی فیروزی است. گردآورنده و مترجم در جلد سوم و چهارم فریده سلیمانی است. گردآورنده و مترجم در جلد پنجم محمد صفار و فریده سلیمانی است.
یادداشت: نمایه.
مترجمان: ج ۱. قحطی و بحران غذایی (۱۹۴۵-۱۹۴۱) (۱۹۴۴-۱۹۴۱)
ج ۲. یادداشت‌هایی درباره ایران (۱۹۴۴-۱۹۴۱)
- ج ۳. در مسیر تدارکات جنگ (۱۹۴۱-۱۹۴۲)
ج ۴. بحران مالی و غذایی و شکست طرح‌های مستشاری.
ج ۵. بحران سیاسی و دولت‌های ناپایدار
موضوع: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۲۰-۱۳۵۷ -- اشغال متفقین، ۱۳۲۰-۱۳۲۴ -- اسناد و مدارک
Iran -- History -- Pahlavi, 1941-1978 -- Allied occupation, 1941-1945 -- Sources
موضوع: جنگ جهانی دوم، ۱۹۳۹-۱۹۴۵ م. ایران
World -- War, -- 1939-1945 -- Iran
شناسه افزوده: فقیه حقانی، موسی، ۱۳۳۲ -
شناسه افزوده: سلیمانی، فریده، ۱۳۶۸ -
شناسه افزوده: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
رده‌بندی کنگره: DSR5/۱۵۰۲
رده‌بندی دیویی: ۰۸۲۴-۷۲۷/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۴۴۸۷۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

اسناد اشغال ایران

جلد سوم: در مسیر تدارکات جنگ (۱۹۴۱-۱۹۴۲)

| گردآوری و ترجمه: فریده سلیمانی

| ناظر علمی: دکتر موسی فقیه حقانی |

| ویراستار: نعمت‌الله عاملی |

نشانی: تهران، خیابان ولی عصر (عج) خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چناران، شماره ۱۵ |

سندوق پستی: ۱۹۷۵/۱۹۳۹۵ | تلفن: ۰۲۲۰۰۳۴۶۹ | دورنگار: ۰۲۲۶۰۲۰۹۶

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب قم

چاپ اول: ۱۴۰۲ | تعداد: ۱۰۰۰ | قیمت: ۲۴۰/۰۰۰ تومان

شسایک: ۵-۶۹-۸۷-۶۰-۹۷۷-۶۰-۶

نشانی مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه دائمی سرای تاریخ

خیابان ولی عصر (عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، شماره ۱۱

نمبر: ۰۲۲۶۰۲۰۹۶-۰۲۱ | نشانی وب فروشگاه: www.iichstore.ir

سفارشات: ۰۲۱-۲۲۶۰۵۰۷۳ و ۰۲۱-۹۳۳۳۹۰۰۷۵۵

نشانی مادر شبکه‌های اجتماعی: @IICHSpub

www.iichs.ir | info@iichs.org

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

مقدمه

گزارش‌های این جلد از مجموعه اسناد اشغال ایران تحولات داخلی سال‌های ۱۹۴۱-۱۹۴۲ / ۱۳۲۰-۱۳۲۱ را پوشش داده است. بیشتر اسناد، مکاتبات دریفوس سفیر آمریکا در ایران با وزارت امور خارجه ایالات متحده می‌باشد. دریفوس بین سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۳ وزیر مختار ایالات متحده آمریکا در ایران بود و به همین دلیل بسیاری از گزارش‌های مربوط به دوران اشغال ایران توسط قوای روس و انگلیس به وسیله او ثبت و گزارش شده است. محتوای اسناد این مجلد در خصوص کمبود گندم و سایر مواد غذایی و نابسامانی‌های ناشی از اشغال ایران توسط متفقین است.

در این دوره مجلس قانون استخدام میلسپو در ایران را تصویب کرد. میلسپو در دی‌ماه ۱۳۲۱ وارد تهران شد و به‌عنوان رئیس مالیه، مدیریت امور مالی و اقتصادی کشور را در دست گرفت و خزانه‌داری، حمل و نقل، توزیع خواربار و تثبیت قیمت‌ها و حتی تعدیل اجاره‌بها در اختیار او و ۶۰ تن از همکارانش قرار داده شد. این مأموریت دوم میلسپو در ایران بود. او پیش‌تر در سال ۱۳۰۱ نیز به‌عنوان رئیس مالیه به ایران آمده بود. مأموریت میلسپو در این دوره موفقیت‌آمیز نبود و مجلس تحت فشار افکار عمومی در دی‌ماه ۱۳۲۳ قانون سلب اختیارات فوق‌العاده دکتر میلسپو را تصویب کرد و بر همین اساس، دولت اقدام به برکناری وی و اخراج از ایران کرد. همچنین در برخی اسناد و گزارش‌های این مجلد به فعالیت‌های شریدان، مستشار آمریکایی وزارت خواربار، پرداخته شده است.

در اسناد این مجلد به فعالیت‌های مرکز تدارکات خاورمیانه (Middle East Supply Center)

نیز اشاره شده است. مرکز تدارکات خاورمیانه (MESC) یک آژانس انگلیسی-آمریکایی بود که کنترل کاملی بر جریان تدارکات غیرنظامی به خاورمیانه در طول جنگ جهانی دوم داشت. این مرکز در آوریل ۱۹۴۱ توسط بریتانیایی‌ها ایجاد شد که از مصر، فلسطین و سوریه شروع شد و به وزارت حمل و نقل جنگ گزارش می‌داد.

از آنجایی که در طول جنگ، به دلیل جنگ زیردریایی آلمان و همچنین برای اطمینان از اینکه تدارکات نظامی از طریق بنادر پرازدحام خاورمیانه در اولویت قرار گیرد، کشتی‌رانی کمبود و مخاطرات بالایی داشت، مرکز تدارکات خاورمیانه یک اتاق تهاتر برای اقلام مصرفی بود تا از حمل و نقل و تجارت غیرضروری جلوگیری شود.

بعدها آمریکایی‌ها هم به انگلیسی‌ها پیوستند تا در فرایند هماهنگ کردن کمک‌ها در خاورمیانه مشارکت کنند. مرکز تدارکات خاورمیانه تا سال ۱۹۴۵ به فعالیت خود ادامه داد.

قانون وام و اجاره (Lend-Lease Act) که به‌عنوان قانونی برای ترویج دفاع از ایالات متحده معرفی شد، سیاستی بود که بر اساس آن ایالات متحده به بریتانیای کبیر، اتحاد جماهیر شوروی و دیگر کشورهای متفقین غذا، نفت و مواد غذایی عرضه می‌کرد. این کمک‌ها شامل کشتی‌ها و هواپیماهای جنگی به همراه سایر تسلیحات بود. این قانون در ۱۱ مارس ۱۹۴۱ امضا شد و در ۲۰ سپتامبر ۱۹۴۵ به پایان رسید. به‌طور کلی، کمک‌ها رایگان بود، اگرچه برخی از سخت‌افزارها مانند کشتی‌ها پس از جنگ بازگردانده شدند. در این جلد و مجلدات بعدی اسناد اشغال ایران گزارش‌هایی در خصوص برنامه وام و اجاره آمریکا در ایران آمده است.